

Het oude Buitengasthuis (Pesthuis) te Amsterdam.

van de bebouwde en dichtbevolkte kom der stad (de kloosters der Oude en Nieuwe Nonnen) naar buiten, naar een meer geïsoleerde omgeving, had in 1617 reeds plaats gehad. Halverwege de stad en de plaats van het tegenwoordige oude Buitengasthuis, aan den Heiligen- of Overtoomschen weg, werd een huis gekocht, dat tot Pesthuis werd ingericht.

Spoedig bleek men echter niet over voldoende ruimte te kunnen beschikken, en zoo werd — naar van Domselaer verhaalt — „by raadt des ganschen Vroedschaps op den dertigsten in Hoy-maandt des jaars 1630 beslooten, de Regenten des Gasthuys een ruimer te doen bouwen.”

Een lap grond, „5 ofte 6 kampen benoorden de Heylige weg in de Stads-polder, genaamt de Blaauwe-Zock,” werd tot plaats van het nieuwe Pesthuis gekozen. Den 20^{en} Juli van hetzelfde jaar werd reeds door den toenmaligen burgemeester van Amsterdam, Kornelis Hasselaer, de eerste steen gelegd, „daarbij uytwyzende deze gedichten van den Drossaart tot Muyden P. C. Hooft:”

*Als het drie kruyzich Jaar na zestien Eeuwen quam,
Wierdt dit gesticht van 't drie kruys-voerend' Am-
sterdam. *)*

En voorts:

*In't zestien hondert, en nog driemaal tiende Jaar,
Leyd' hier den eersten steen Kornelis Hasselaer.*

Met de degelijkheid, die méér dan vlugheid de deugd der bouwmeesters uit die dagen was, werd daarop met den eigenlijken bouw aangevangen, die vijf volle jaren duurde en der Stad op, welgeteld, 147.009 gulden 15 stuyver te staan kwam, de grond niet meê-gerekend.

Een tragisch voorval kenmerkte dien bouw nog.

De heer Pieter Jansz. Snoeck, die met de heeren Pieter Egbertsz Vinck, Dirck Wutiers, Jacob Hendrickx Servaes, Dirck Hasselaer en Nicolaes Balestel het College van Regenten van het Pesthuis vormde, liet zich bijzonder aan de voor die dagen omvangrijke karwei gelegen liggen, wat hij echter „met der dood bekoft heeft”. Wat toen hij zich op een

dag met een schuit de vaart liet overzetten naar het werk, en hij den schuitenvoerder opmerkzaam maakte op de „bange lucht” in de schuit, antwoordde de varensman hem, dat dit niet zoo te verwonderen was, „vermits hij menig daar mede na 't Pesthuys gevoert hadd’, die niet weder gekomen waren.”

De heer Pieter Jansz. Snoeck ontstelde zóó geweldig door die mededeeling, dat hij „de ziekte” op den hals kreeg, en na weinig dagen overleed.

Het Pesthuis was ingericht voor 340 kribben — „in plaats van besloote Bedsteeden,” zooals nadrukkelijk wordt medegedeeld. Opgetrokken uit groote gebakken moppen, van den Overtoomschen weg via een houten brug en een steenen, welke laatste met een groot houten hek was afgesloten, te bereiken door een „lange, genoegelyk beplante laan,” maakte het op de Amsterdammers van die dagen meer den indruk van een „vermakelyk Heerenhuys” dan van een Pesthuis.

Het vierkante gebouw met een omtrek van 800 voeten en een binnenplein van 140 voeten, dat met een vaart was doorsneden, zooals het ook geheel door een gracht was omgeven, wat het aanvoeren der pestlijders uit de stad per schuit mogelijk maakte, terwijl „cierlyk geboomte” niet ontbrak, bevatte, behalve de noodige vertrekken voor de regenten, het personeel, de provisie, enz., enz., enz., vier hoofd-afdeelingen: het langehuys, het mannen- en het vrouwen-ziekenhuys en het gezondthuys.

Het langehuys was zooveel als de dépendance van het mannen-ziekenhuys; alleen wanneer dit laatste geen plaats meer bood werd het eerste in gebruik genomen, wat trouwens op elk uur van den dag of van den nacht kon geschieden, daar het voortdurend „met krebben en zijn toebehooren gestoffeert was.” Wat het mannen- en het vrouwenhuys waren, zegt de naam reeds voldoende. 't Gezonthuys diende tot verblijfplaats van de vrouwelijke patiënten, „van de smettelyke ziekten verlost,” die daar een na- of versterkingskuur ondergingen.

Aan het einde van dezen vleugel van het gebouw bevonden zich nog eenige „dol-

*) Zooals men weet voert Amsterdam drie St. Andrieskruizen in haar wapen.